

The Gleaner

Vol 19 (1993)

In Memoriam of C. Th. Dimaras

Τέσσερις αβιβλιογράφητες μεταφράσεις
(16ος-18ος αι.)

Αλεξάνδρα Σφοίνη

doi: [10.12681/er.273](https://doi.org/10.12681/er.273)

To cite this article:

Σφοίνη Α. (1993). Τέσσερις αβιβλιογράφητες μεταφράσεις (16ος-18ος αι.). *The Gleaner*, 19, 325–330.
<https://doi.org/10.12681/er.273>

Παρασχολήματα

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΑΒΙΒΑΙΟΓΡΑΦΗΤΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ (16ος-18ος αί.)

ΟΙ ΕΔΩ ΒΙΒΑΙΟΓΡΑΦΟΥΜΕΝΕΣ ἐκδόσεις μεταφράσεων ἐντοπίστηκαν σὲ ἑλληνικὲς βιβλιοθήκες (Γεννάδειος, ΕΒΕ) κατὰ τὴ διάρκεια ἔρευνας στὰ πλαίσια τοῦ προγράμματος «Γλωσσολογία καὶ πολιτισμικὲς ἐπαφές: Ὁ Ἑλληνισμὸς μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης (16ος-19ος αἰ.)» τοῦ ΚΝΕ/ΕΙΕ. Συγκεκριμένα πρόκειται γιὰ τέσσερις ἐκδόσεις μεταφράσεων ἀπὸ τὰ λατινικά: δύο τοῦ Κικέρωνα (16ος αἰ.), μία τοῦ Thomas a Kempis (17ος αἰ.), καὶ μία τοῦ πάπα Κλήμεντος ΙΑ' (18ος αἰ.).

1. IN HOC VOLUMINE HAEC CONTINENTUR. M. T. CIC. OFFICIORUM. LIB. III. CATO MAIOR, SIVE DE SENECTUTE. LAELIUS, SIVE DE AMICITIA. SOMNIUM SCIPIONIS EX VI. DE REP. EXCERPTUM. ΠΑΡΑΔΟΞΑ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΕΡΙ ΓΗΡΟΣ. ΕΡΜΗΝΕΙΑ. ΟΝΕΙΡΟΣ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ.

[Κολοφών:] A b c d e f g h i k l m n o p q r s t u. Omnes quaterniones. Impressum Venetiis [apud] Melchiorem Sessam, et Petru[m] de Rauanis socios. Anno D[omi]ni M.D.XXIII. Die XIX. Martii. [Τυπογραφικὸ σῆμα.]

16 × 11 ἐκ. — φφ. [4] + 159 — ΕΒΕ ΛΦ. 2556.

Ἄσπρο δέρμα. Στὴ ράχη τοῦ ἐξώφυλλου χρυσότυπος τίτλος: M. T. CIC. DE OFFICIIS VEN. SESSA 1523. Οἱ σελίδες 152-153 λευκές. Ἡ σελιδαρίθμηση λανθασμένη σὲ ἀρκετὰ σημεῖα, δηλ.: σσ. 4 [= 24], 81 [= 82], 231 [= 131], 236 [= 136], 239 [= 139], 138 [= 145], 140 [= 147], 142 [= 149], 144 [= 151].

Ἡ μετάφραση τοῦ Cato maior sive De Senectute (Κάτων ἢ Περὶ Γήρωος) εἶναι ἔργο τοῦ Θεόδωρου Γαζῆ, ἐνῶ ἡ μετάφραση τοῦ Somnium Scipionis (Ὀνειρὸς τοῦ Σκιπίωνος) εἶναι ἔργο τοῦ Μάξιμου Πλανούδη ποὺ ἐσφαλμένα ἔχει ἀποδοθεῖ στὸν Γαζῆ.¹ Τυπώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1517 στὴ Βενετία ἀπὸ τὸν Ἄλδο Μανούτιο (Aldo Manuzio) καὶ στὴ Φλωρεντία ἀπὸ τὸν Φίλιππο Γιούντα (Filippo Giunta).² Ἀκολούθησαν πολλὲς

1. Βλ. *Il sogno di Scipione, voltato in Greco per Massimo Planude, e fatto volgare per Zanobi da Strata* (presso Ranieri Prosperi), Πίζα 1816. Ἐπίσης Μ. Gigante, «Massimo Planude interprete di Cicerone. Contributio alla critica del testo del Somnium Scipionis», *Atti del I Congresso internazionale di studi Ciceroniani* (Ρώμη, Ἀπρίλιος 1959), τ. 2, Ρώμη 1961, σ. 107-226.

2. E. Legrand, *Bibliographie hellénique (XVe-XVIIe siècles)*, τ. 3, Παρίσι 1903, ἀρ. 197 καὶ 198.

ἄλλες ἐκδόσεις (πάνω ἀπὸ 20).³ Ἡ ἐκδοση τοῦ 1523 ἀπὸ τὸν Melchiore Sessa (ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ ἔτη 1516-1525 συνεργάζεται μετὰ τὸν Pietro de Ravani ἀπὸ τὴν Brescia) εἶναι πανομοιότυπη μετὰ τὴν ἐκδοση τοῦ Ἰαλδοῦ τοῦ 1517, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπὶ πλεόν ἀφιέρωση τοῦ Giambattista Cipelli (ἢ Jean Baptiste Egnazio) στὸν Marco Molino ποὺ περιέχει ἡ ἐκδοση τοῦ Μανούτιου. Τέλος, ἄς σημειωθεῖ καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Κ. Σάθα⁴ σὲ ἐκδοση τῆς μετάφρασης τοῦ Γαζῆ τὸ 1523 στὴ Βενετία, χωρὶς τυπογραφεῖο.

2. Μία ἀκόμη ἀχρονολόγητη ἐκδοση τῆς μετάφρασης τοῦ Γαζῆ. Τὸ ἀντίτυπο εἶναι ἀκέφαλο (ἀρχίζει ἀπὸ Cc). Ἰσως 15ου-16ου αἰ.

15 × 9 ἐκ. — φφ. [28]. Γεννάδειος GC. 5546.15 (παλιὸς ἀριθ. GC. 5546.1)

Περιεχόμενα:

φφ. [1^r-22^v]: Μ. ΤΥΛΑ. ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥ ΚΑΤΩΝ Ο ΜΕΙΖΩΝ. Η ΠΕΡΙ ΓΗΡΩΣ. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Στὸ ἄνω μέρος τῆς σελίδας, πρὶν ἀπὸ τὸν τίτλο, ὑπάρχει παραλληλόγραμμο διακοσμητικὸ μετὰ ἀνθέμια καὶ κεφαλή. Ἀμέσως μετὰ τὸν τίτλο ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο τῆς μετάφρασης (χωρὶς τὸ λατινικὸ κείμενο). Στὸ τέλος, τριγωνικὸ ἀνθεμωτὸ διακοσμητικὸ.

φφ. [23^r-28^v]: Μ. ΤΥΛΑ. ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ| ΟΝΕΙΡΟΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ. Προηγεῖται διακοσμητικὸ ἴδιο μετὰ τοῦ προηγούμενου τίτλου καὶ ἀμέσως ἔπεται τὸ ἑλληνικὸ κείμενο.

3. THOMAS à KEMPIS DE IMITATIONE CHRISTI LATINOGRAECUS. INTERPRETE GEORGIO MAYR è SOCIETATE JESU. Cum gratia et priuilegio Caesareo. AUGUSTAE VINDELICORUM TYPIS S. NICOLAI M. DC. XV.

[Κολοφών:] AUGUSTAE VINDEL. excudebat Christophorus Mangius, typis S. Nicolai. M. DCXV.

14 × 8,5 ἐκ. — σσ. [7] + 426 + [10] + [1λ.] ΕΒΕ Θ. 7053 (Παλιὸς ἀριθ. Θ. 4643).

Καφὲ χαρτόνι, φθαρμένο. Στὸ πάνω καὶ κάτω μέρος τῆς σελίδας τίτλου χειρόγραφη σημείωση: «Monastery Ottenpurans. 16.16». Πρόκειται γιὰ μοναστήρι τῆς περιοχῆς Ottoheuern τῆς Βαυαρίας (Schwaben).⁵ Ὁ τίτλος βρίσκεται σὲ πλαίσιο ἐν εἴδει περγαμνῆς, στὰ δύο κάτω ἄκρα τῆς ὁποίας εἶναι τυπωμένες μετὰ καλλιγραφικὰ στοιχεῖα οἱ ὑπογραφές «Wolf-

3. Πρόκειται γιὰ ἓνα ἀπὸ τὰ περισσότερα διαδεδομένα ἔργα τοῦ ἑλληνικοῦ 16ου καὶ 17ου αἰώνα (πάνω ἀπὸ 20 ἐκδόσεις). Γιὰ τὸ σύνολο τῶν ἐκδόσεων, βλ. Θωμᾶς Παπαδόπουλος, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία (1466 ci.-1800)*, τ. 1, ἀρ. 1734-1752 καὶ τ. 2, ἀρ. 924, 1009.

4. Κ. Σάθας, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία*, Ἀθήνα 1868, σ. 40.

5. Γράφεται καὶ Ottenburanum, Outinburra, Otinburra, Ut(t)enbura, Ut-tinpurra, Ottinpurra, βλ. J. G. Th. Graesse, *Orbis latinus oder Verzeichnis der wichtigsten lateinischen Orts- und Ländernamen*, Βερολίνο 1909, σ. 233.

gang) ἀριστερά καὶ «Kilian-scalp» δεξιά. Πρόκειται γιὰ τὸν χαρακτὴ Wolfgang Kilian (1581-1662), μέλος τῆς σημαντικῆς οἰκογένειας χαρακτῶν Kilian ἀπὸ τὸ Augsburg. Πάνω ἀπὸ τὸν τίτλο ὑπάρχει χαλκογραφία —προφανῶς τοῦ W. Kilian— ἀπεικονίζουσα πέντε πιστοὺς βασιτάζοντες σταυρὸ καὶ ἀνερχόμενους τὸ ὄρος, ὁδὸ τῆς σωτηρίας πρὸς τὸν Θεό. Στὸν ἕνα σταυρὸ εἶναι χαραγμένο τὸ ὄνομα Thomas a Kempis.

Περιεχόμενα:

σσ. [3-6]: ADMODUM REVERENDO IN CHRISTO PATRI NOSTRO P. Claudio Aquaviva, Societatis JESV Praeposito Genarali. Ἀφιέρωση τοῦ G. Mayr στὸν Cl. Aquaviva, γενικὸ ἠγούμενο τῆς Συντροφίας τῶν Ἱησοῦιτῶν ἀπὸ τὸ 1581 ὡς τὸν θάνατό του (1615), με ὑπογραφή: Augustae Vindelicorum 5 Aprilis 1615. Rdae. Pis. Vae. minimus in Christo seruus. Georgius Mayr.

σ. [7]: FACULTAS R. P. Prouincialis superioris Germaniae Societatis JESV Sacra Caes. Maiest. autoritate ac priuilegio nostrae Societati pro libris edendus 20. Sept. Anno 1612. Pragae consesso, ego Melchior Härtelius Societatis IESU per superiorem Germaniam Praepositus Provincialis honesto viro Christophoro Mangio Typographo Augustanto potestatem facio excudendi Thomae a Kempis de Imitatione Christi libros quator, a P. Georgio Mayr Societatis nostrae Graecè redditos. In cuius rei fidem hoc ei testimonium manu mea subscriptum, e sigillo munitum dare volui. Augustae 25. Octobris. Anno 1614. / Melchior Härtelius.

σσ. 1-426: Caput I. (Κεφάλαιον Α΄.) Τὸ λατινικὸ κείμενο ἀριστερά καὶ ἡ ἑλληνικὴ μετάφραση δεξιά. Τὸ λατινικὸ κείμενο εἶναι ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ ἐπίσης Ἱησοῦιτη Henricus Sommalus (Henri de Sommal), Antverpiae 1599.⁶

σσ. [427-434]: Index Caputum.

σ. [435]: Errata.

σ. [436]: Σφραγίδα ὠσειδῆς με ἀπεικόνιση τοῦ Ποιμένος στὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἐπιγραφή στὸ πλαίσιο: IHS. BENEFICENTIAE ET COMMUN: NOLITE. OBLIVISCI.

Πρόκειται γιὰ τὴν πρώτη ἔκδοση τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης ἀπὸ τὸν Ἱησοῦιτη καὶ ἑλληνοιστὴ Georg Mayr (Γεώργιος Μάριος) τοῦ ἔργου τοῦ Thomas a Kempis «De Imitatione Christi» (Περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μιμήσεως), τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται κατ' ἄλλους καὶ στὸν Jean Charlier de Gerson.⁷ Ὁ τίτλος ἀναγράφεται στὸν C. Sommervogel.⁸ Τὸ ἀντίτυπο

6. Βλ. Carlos Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Παρίσι 1896 (φωτοτυπημένη ἐπανέκδ. Louvain 1960), τ. 7, στ. 1375.

7. Βλ. *Dictionnaire de Théologie catholique*, τ. 15/1, Παρίσι 1946, στ. 763-765 καὶ A. E. Barbier, *Dictionnaire des ouvrages anonymes*, Παρίσι 1965 (φωτοτυπημένη ἐπανέκδ.), II, στ. 894.

8. Βλ. C. Sommervogel, *δ.π.*, τ. 5, στ. 815, ὅπου καὶ τὸ σύνολο τῶν ἐκδόσεων, στ. 815-816.

είναι σπάνιο, δὲν ἀναφέρεται στοὺς καταλόγους τῆς Bibliothèque Nationale de Paris οὔτε τοῦ British Museum. Στὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία ἔχουν καταχωρισθεῖ οἱ ἐκδόσεις τῶν ἐτῶν 1762,⁹ 1824 καὶ 1829.¹⁰

Στὴ Γεννάδειο ἐντοπίστηκαν ἀκόμη: 1) Μία ἐκδοση τοῦ λατινικοῦ χειμένου τοῦ H. Sommalius μὲ ταυτόχρονη ἐκδοση τῆς μετάφρασης τοῦ G. Mayr ἀναθεωρημένης (Augustoriti Pictonum 1620?). 2) Μία ἐκδοση τῆς μετάφρασης τοῦ G. Mayr, ἀναθεωρημένης ἀπὸ τὸν Eugène Pion de Hersant (Παρίσι 1858). 3) Μία πολὺγλωσση ἐκδοση τῆς Imitatione Christi ἢ ὁποῖα περιλαμβάνει καὶ τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση τοῦ Mayr (Βαυαρία 1837). (Γεννάδιος B/T 1592.2, T. 1595.33, T. 1595.)

4. HOMILIAE SS. D. NOSTRI CLEMENTIS XI. Hactenus habitae ad Pop. Rom. Graecae è Latinis factae. Labore ac studio R. P. IOANNIS SAGUENS Ordinis Minimorum et Urbis Tolosanae alumno, hic et Romae olim veterano Philosophiae ac Theologiae Professore. Συνέγραψε ταυτηνὶ ἐρμηγείαν τῶν τέως λεχθεισῶν ὁμιλιῶν τοῦ παναγιωτάτου κυρίου ἡμῶν Κλήμεντος τοῦ ἐνδεκάτου ὁ προειρημένος Ἰωάννης Σαγουένσιος Κελτῆς, καὶ ἱερόδουλος, ὡς φασιν, Ἐλάχιστος· ἐξέδωκε δὲ τὴν αὐτὴν ἐπὶ πόλεως, τ' αὐτὸν τετροφύας, Τολώσης ἐκ χαλκογραφείου τοῦ Κολομεριανοῦ μετ' ἐξουσίας τῶν προστατῶν, ἔτει αψς'. [Τυπογραφικὸ σῆμα] TOLOSÆ, Typis GUILL. LUD. COLOMIEZ, Typographi Regii. M. DCC. VI SUPERIORUM PERMISSU.

19 × 12,5 ἐκ. — φφ. [35[+ σσ. 305 + [1]. — EBE Θ. 3021 // Γεννάδειος T. 2062.

Τὸ ἀντίτυπο τῆς Γενναδείου (δέρμα καφέ μὲ χρυσότυπη διακόσμηση στὴ ράχη καὶ τίτλο «HOMILI SS. D. N. CLEM. XI») φέρει στὸ recto τοῦ πρώτου παράφυλλου χειρόγραφε ἀφιέρωση τοῦ μεταφραστῆ στὸν ἰατρὸ P. Bonneau: «Clarissimo Viro ac doctissimo Medico P. Bonneau, qui de alcaliis libro nuper edito uiam ad curandas plerasque corporis agritudines breuissimam et tutissimam tradidit, hasce ὁμιλίας Clementis XI feliciter regnantis, omnibus animae agritudinibus leuandis peridoneas, et a se quidem graece conuersas offert Fr. Ioannes Saguens Minimus».¹¹

Μεταφραστῆς εἶναι ὁ Jean Saguens (Ἰωάννης Σαγουένσιος), ἀπὸ τοὺς minores τῆς Τουλούζης τὸν 17ο αἰ. καὶ μαθητῆς τοῦ Emanuel Maignan, Γάλλου οὐμανιστῆ φιλόσοφου (1601-1671). Ἐγγραψε ἐκλαϊκευτικὲς ἐκδοχὰς τῶν ἔργων τοῦ Maignan (Cursus philosophicus, Τουλούζη 1703,

9. Φ. Ἡλιοῦ, Προσθήκες στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία. Α) Τὰ βιβλιογραφικὰ κατάλοιπα τοῦ E. Legrand καὶ τοῦ H. Pernot (1515-1799), Ἀθήνα 1973, ἀρ. 141.

10. Δ. Σ. Γκίνης - Β. Γ. Μέζας, Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800-1863, τ. 1, ἀρ. 1451 καὶ 1884.

11. Ἀναφέρεται ἴσως στὸ ἔργο τοῦ Bonneau *Vertus et usage de l'azoth, par le sieur Raphael (Bonneau, docteur en médecine)*, Τουλούζη 1704 (τὸ μόνον ἀναγραφόμενο στὸν κατάλογο τῆς Bibliothèque Nationale de Paris, τ. 15, 1903, στ. 945).

Philosophia Maignani scholastica, Κολωνία 1718). Οι φιλοσοφικές του ιδέες τὸν ἐντάσσουν στὴν καρτεσιανή ιδεολογία (Systema gratiae philosophico-theologicum, Κολωνία 1721).¹²

Ἡ μετάφραση αὐτὴ περιέχει 16 Ὁμιλίες (Homiliae) τοῦ Πάπα Κλήμεντος ΙΑ', οἱ ὁποῖες ἐκφωνήθηκαν ἐπ' εὐκαιρία τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τὰ ἔτη 1701-1706, καὶ 2 Λόγους (Orationes Consistoriales) ποὺ ἀναφέρονται σὲ σεισμὸ τοῦ 1703.¹³ Οἱ 8 ἀπὸ τῆς 16 ὁμιλίας ἔχουν ἐκδοθεῖ ξεχωριστὰ ἀπὸ διάφορους μεταφραστὲς (κυρίως σπουδαστὲς τοῦ Ἑλλ. Κολλεγίου τῆς Ρώμης), ὅπως Ι. Πατούσας, Μ. Τυπάλδος, Γ.β. Τυπάλδος, Α. Ἀνδρούτσης, Δ. Γεωργούλλιος, Α. Ἀμμιράλιος, Gr. Arena.¹⁴ Λατινικὸ κείμενο καὶ ἑλληνικὴ μετάφραση ἀντικριστά.

Περιοχόμενα:

φφ. [1^v-2^r]: SANCTISSIMO PATRI CLEMENTI XI PONTIFICI MAXIMO (Τῷ Παναγιωτάτῳ Πατρὶ ΚΛΗΜΕΝΤΙ ΙΑ'. ΑΚΡΩ ΑΡΧΙΕΡΕΙ). Ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ (Epistola Dedicatoria) πρὸς τὸν Κλήμεντα.

φφ. [26^v-27^r]: Tolosae in Caenobie Minimorum S. Rochi nuncupato, die 8. mensis Decembris. Anno 1706 Addictissimus et obsequentissimus in Christo Filius, ac Servus Frater IOANNES SAGUENS MIMINUS (Ἐν Τολώσῃ καὶ ἐν κοινοβίῳ ἐπίκλην τοῦ ἐν ἁγίοις Ρόχου. τῆ ἡ μηνὸς δεκεμβρίου. Ἔτει αψς'. Προθυμώτατος καὶ ὑπηρετικώτατος ἐν Χριστῷ υἱὸς τε καὶ δούλος. Ἀδελφὸς ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΓΟΥΕΝΣΙΟΣ ὁ Ἐλάχιστος).

φφ. [27^v-36^r]: LECTORIBUS BENEVOLIS. PRAEFATIO (ΤΟΙΣ ΜΕΤ' ΕΥΝΟΙΑΣ ἐντευξομένοις. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ). Ἐκθέτει τὴν μεταφραστικὴ μέθοδο ποὺ ἀκολούθησε, συγκρίνει τὴν ἑλληνικὴ μὲ τὴν λατινικὴ γλῶσσα καὶ τίς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζει τὸ μεταφραστικὸ ἐγχείρημα. Τέλος ἐπαινεῖ τὴν καλλιπέπεια τοῦ Κλήμεντος καὶ τὸν συγκρίνει μὲ τὸν Χρυσόστομο.

φ. [36^v]-σ. 1: APPROBATIO. Reverendissimi Patris ZACHARIAE ROSLET, Correctoris Generalis Ordinis Minimorum. FRATER ZACHARIAS ROSLET, Ordinis Minimorum Corrector Generalis [...] Datum Romae die 22 Novembris 1706. Fr. Zacharias Roslet Corrector Generalis. De mandato reverendissimi Patris Generalis. Fr. Johannes Baptista Clement, Collega Gallus.

12. Βλ. *Dictionnaire de Théologie catholique*, τ. 14/1, Παρίσι 1939, σσ. 744-745.

13. Γιὰ τὸ σύνολο τῶν Ὁμιλιῶν καὶ τῶν Λόγων, βλ. *Clementis Undecimi Pontificis Maximi Opera*, Ρώμη 1723: I, Homiliae in Evangelia (οἱ 16 πρῶτες Ὁμιλίες, σσ. 5-65) καὶ II, Orationes Consistoriales (οἱ 2 Λόγοι τοῦ 1703, σσ. 29-33).

14. Βλ. E. Legrand, *Bibliographie hellénique*, 18ος αἰ., ὅ.π., τ. 1, ἀρ. 11, 13, 14, 34. Θ. Παπαδόπουλος, «Προσθήκες στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία. Συμβολὴ πρῶτη», *Ὁ Ἐρανιστὴς* 14 (1977), 138-184, ἀρ. 49. Μ. Φώσκολος, «Συμπλήρωμα στὶς ἑλληνικὲς ἱστορικὲς βιβλιογραφίες (1523-1874)», *Ὁ Ἐρανιστὴς* 12 (1975), 28-51, ἀρ. 10, 12, 14. Γιὰ τὸ σύνολο τῶν ἐκδόσεων βλ. Θ. Παπαδόπουλος, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία*, ὅ.π., τ. 1, ἀρ. 1761-1769.

- σσ. 2-19: HOMILIA PRIMA (ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ),¹⁵
 σσ. 20-35: HOMILIA SECUNDA (ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ).¹⁶
 σσ. 36-51: HOMILIA TERTIA (ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ [sic]).¹⁷
 σσ. 52-63: HOMILIA QUARTA (ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ).¹⁸
 σσ. 64-79: HOMILIA QUINTA (ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ).¹⁹
 σσ. 80-89: ORATIO PRIMA (ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ).
 σσ. 90-97: ORATIO SECUNDA (ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ).
 σσ. 98-113: HOMILIA SEXTA (ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΤΗ).
 σσ. 114-131: HOMILIA SEPTIMA (ΟΜΙΛΙΑ ΕΒΔΟΜΗ).
 σσ. 132-147: HOMILIA OCTAVA (ΟΜΙΛΙΑ ΟΓΔΩΗ).
 σσ. 148-165: HOMILIA NONA (ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΝΑΤΗ).
 σσ. 166-187: HOMILIA DECIMA (ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ).
 σσ. 188-203: HOMILIA UNDECIMA (ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΔΕΚΑΤΗ).
 σσ. 204-227: HOMILIA DUODECIMA (ΟΜΙΛΙΑ ΔΥΟΔΕΚΑΤΗ).²⁰
 σσ. 228-245: HOMILIA DECIMATERZIA (ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ).²¹
 σσ. 246-263: HOMILIA DECIMA QUARTA (ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕ-
 ΚΑΤΗ).²²
 σσ. 264-285: HOMILIA DECIMA QUINTA (ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑ-
 ΤΗ).
 σσ. 286-305: HOMILIA DECIMA SEXTA (ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΗ).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΦΟΙΝΗ

ΤΑ "ΒΑΣΙΛΙΚΑ" (ἔκδ. Fabrotus) ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ΟΤΙ ἡ πρώτη ἔντυπη ἔκδοση τῶν «Βασιλικῶν», ἡ ὁποία ἔγινε στὸ Παρίσι τὸ 1647,¹ κυκλοφόρησε καὶ στὸ χῶρο τῆς ἀκαθ' ἡμῶς

15. Πβ. τὴν μετάφραση τοῦ Ἱερώνυμου Τυπάλδου (Φώσκολος, ὁ.π., ἀρ. 10).

16. Πβ. τὶς μεταφράσεις τοῦ Ἱερώνυμου Τυπάλδου (στὸ ἴδιο) καὶ τοῦ Gregorius Arena (Παπαδόπουλος, Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία, ὁ.π., τ. 2, ἀρ. 495).

17. Πβ. τὶς μεταφράσεις τῶν Μελέτιου Τυπάλδου καὶ Ἰω. Πατούσα (Legrand, ὁ.π., ἀρ. 11 καὶ 13).

18. Πβ. τὴν μετάφραση τοῦ Μελέτιου Τυπάλδου (Legrand, ὁ.π., ἀρ. 14).

19. Πβ. τὴν μετάφραση τοῦ Μελέτιου Τυπάλδου (στὸ ἴδιο).

20. Πβ. τὴν μετάφραση τοῦ Ἀνδρέα Γκριττη Τυπάλδου (Φώσκολος, ὁ.π., ἀρ. 12).

21. Πβ. τὴν μετάφραση τοῦ Ἀνδρέα Γκριττη Τυπάλδου (στὸ ἴδιο).

22. Πβ. τὶς μεταφράσεις τοῦ Ἀλ. Ἀνδρούτσου (Legrand, ὁ.π., ἀρ. 34) καὶ τοῦ Δημ. Γεωργούλλιου (Παπαδόπουλος, «Προσθήκες», ὁ.π., ἀρ. 49).

1. C. A. Fabrotus, *Tῶν Βασιλικῶν Βιβλία Ξ'. Βασιλικῶν Libri Lx. In Vii tomis divisi. Latine vertit et graece edidit*, Παρίσι 1647.